

Etický kodex výzkumných pracovníků Institutu lázeňství a balneologie, v.v.i.

Etický kodex výzkumných pracovníků Institutu lázeňství a balneologie (dále jen „ILaB“ nebo „instituce“) formuluje základní pravidla etického chování ve vědě na základě obecně uznávaných etických norem běžných v této oblasti ve vyspělých zemích a podporuje tak upevňování žádoucích mravních standardů ve výzkumu.

Tento Etický kodex byl zpracován za použití následujících materiálů:

- Etický kodex výzkumných pracovníků v Akademii věd ČR.
- Etický kodex výzkumných pracovníků Ústavu organické chemie a biochemie AV ČR.
- Evropská charta pro výzkumné pracovníky, 2005/251/ES, Úřední věstník Evropské unie ze dne 22. března 2005.
- Etický rámec výzkumu, usnesení vlády České republiky ze dne 17. srpna 2005 č. 1005.

Etický kodex je napsán s použitím tzv. generického maskulina, které zastupuje mužský i ženský rod. Etický kodex se ve stejné míře týká všech pracovníků a pracovníků bez ohledu na pohlaví.

I. Obecné zásady

Výzkumný pracovník:

- a) se ve své práci řídí základními mravními principy a zásadami uvedenými v tomto kodexu;
- b) nepřipustí, aby došlo ke střetu zájmu vyplývajícího z jeho postavení v ILaB a s ním související činnosti a jeho soukromého zájmu, čímž se myslí zejména:
 - a. získání neoprávněného prospěchu v rozporu se základními principy výzkumu;
 - b. poškození dobrého jména instituce, poškozování vztahů na pracovišti a v rámci profesní komunity.
- c) věnuje se prováděnému výzkumu s plným pracovním i osobním nasazením. Úhrn smluvních pracovních úvazků jednoho pracovníka či pracovnice zpravidla nepřekročí u všech zaměstnavatelů 1,5násobek pracovního úvazku;
- d) vyžaduje od svých kolegů chování, které je v souladu s těmito zásadami;
- e) neobhájí a nekryje chování, které je v rozporu se zásadami uvedenými v tomto kodexu, a to ani poukazováním na nutnou poslušnost či loajalitu;
- f) považuje vědu a výzkum za integrální součást kultury a základ inovací a hájí je proti jejich možnému zpochybňování;
- g) vystupuje proti neetickému a nevhodnému užití vědeckých poznatků;

- h) rozšiřuje a prohlubuje své znalosti a usiluje o zlepšení svých odborných schopností;
- i) zachovává kritický postoj k vlastním poznatkům a výsledkům i k výsledkům svých spolupracovníků a spolupracovnic;
- j) obhájí svobodu vědeckého myšlení, vyjadřování, výměny názorů a informací. Kritiku a alternativní názor uplatňuje korektně;
- k) odmítá užívání nevědeckých přístupů a rasistických, náboženských, nacionalistických a politických hledisek ve vědě;
- l) dodržuje principy nestrannosti a nezávislosti na ideologických a politických tlacích a na zájmech nátlakových skupin;
- m) uznává a šíří zásady spolehlivé, důvěryhodné vědecké práce a odmítá jakoukoli vědeckou nepoctivost a porušení zásad uvedených v tomto kodexu;
- n) odmítá diskriminaci na základě rasy, etnického původu, národnosti, ideologie, náboženského vyznání, víry, světového názoru, věku, pohlaví, sexuální orientace, fyzického handicapu, sociálního původu nebo majetkových poměrů. Vůči všem jedná s respektem, bez ohledu na sociokulturní odlišnosti;
- o) podporuje pozitivní přístup k osobám se specifickými potřebami a zlepšování podmínek pro jejich působení ve vědecké komunitě;
- p) pečuje o majetek instituce a používá ho řádně. Předchází újmám na tomto majetku. Tento majetek ani své postavení nezneužívá k soukromým zájmům nebo k prospěchu osobnímu či prospěchu třetích osob.

II. Zásady ve vědeckovýzkumné a tvůrčí činnosti

Výzkumný pracovník:

- a) zaměřuje svůj výzkum na rozšíření hranic vědeckého poznání a dbá, aby jeho prakticky využitelné výsledky sloužily ku prospěchu společnosti;
- b) provádí výzkum tak, aby neohrozil společnost, životní prostředí či kulturní hodnoty;
- c) při získávání, výběru a hodnocení dat vychází z obecných zásad (čl. I) při respektování specifiky své disciplíny;
- d) odpovídá za přesnost a objektivitu jím prováděného výzkumu a uvědomuje si meze použitých metod zkoumání;
- e) pokud vyvstanou eticky sporné otázky během řešení výzkumného projektu, konzultuje jejich řešení s vedením instituce;

- f) při zveřejňování poznatků a výsledků k určitému problému odpovídá za jejich úplnost a ověřitelnost a nezkresleně je interpretuje;
- g) po zveřejnění uchovává primární data a dokumentaci všech podstatných výsledků po dobu obvyklou v příslušné disciplíně, pokud tomu nebrání jiné závazky či předpisy;
- h) odpovídá za účelné a efektivní využívání prostředků na výzkum a neduplikuje výzkum provedený jinde, pokud není potřebný k ověření, doplnění či porovnání výsledků;
- i) předává výsledky svého výzkumu nepodléhající utajení odborné veřejnosti a širokou veřejnost s nimi uvážlivě seznamuje ve spolupráci s vedením instituce;
- j) v případě výzkumu zahrnujícího lidské subjekty dbá o to, aby nedošlo k jejich újmě, zejména v oblasti ochrany jejich práv a soukromí; pokud to okolnosti nevyklučují, je žádoucí, aby zkoumané subjekty vyjádřily s výzkumem, který je zahrnuje, svůj svobodný a informovaný souhlas, aby byla jejich účast na výzkumu dobrovolná a aby bylo respektováno jejich právo kdykoli z něj odstoupit a seznámit se s jeho výsledky.
- k) při získání informovaného souhlasu jsou účastníci výzkumu informováni odpovědným výzkumným pracovníkem o:
 - účelu výzkumu, jeho očekávaném trvání a průběhu,
 - právech účastníků na pozdější odmítnutí účasti ve výzkumu a následcích tohoto odmítnutí,
 - závažných předvídatelných faktorech, které mohou ovlivnit ochotu účastnit se na výzkumu jako například potenciálních rizicích (všeho druhu), nepříjemnostech nebo negativních účincích,
 - výhodách vyplývajících z výzkumu,
 - míře zachování důvěrnosti při výzkumu a využití jeho výsledků,
 - případné odměně za účast ve výzkumu,
 - informačním místě pro otázky týkající se výzkumu a práv účastníků výzkumu.Zároveň musí být dána příležitost k tomu, aby se mohli účastníci dotazovat a získávat odpovědi na své dotazy.
- l) výzkumný pracovník si nemusí vyžádat informovaný souhlas k výzkumu pouze tehdy, existují-li k tomu zákonné důvody a výzkum nikomu nepůsobí škodu, nepříjemné pocity nebo jinou újmu a zahrnuje anonymní dotazování, přirozené pozorování a archivní výzkum, jehož zveřejnění nepředstavuje žádnou právní ani jinou hrozbu (ztrátu reputace, majetkového postavení nebo zaměstnání účastníka výzkumu).

III. Zásady zveřejňování poznatků a výsledků

Výzkumný pracovník:

- a) může být uveden jako autor nebo spoluautor publikace, pokud tvůrčím způsobem přispěl k jejímu vzniku, např. k návrhu studií a pokusů a k jejich provedení, k analýze, interpretaci, teoretickému zpracování či modelování dat nebo k sepsání publikace, a pokud se spoluautorstvím souhlasí;
- b) v publikaci uznává vědecký přínos svých předchůdců a kolegů ke zkoumanému problému, na který přímo navazuje, a při citaci nálezů a poznatků jiných autorů uvádí zřetelný odkaz na příslušný zdroj;
- c) cituje i podstatné práce, které nejsou v souladu s jeho vlastními výsledky a závěry;
- d) objeví-li ve svých publikovaných údajích významnou chybu, podnikne odpovídající kroky;
- e) publikuje své výsledky v respektovaných vědeckých časopisech s důrazem na kvalitu (nikoli kvantitu), nedělí zbytečně výsledky a poznatky do více publikací, aby si uměle zvýšil počet prací;
- f) nepublikuje eticky pochybným způsobem a nevyužívá eticky pochybných publikačních platform (predátorské časopisy apod.);
- g) publikuje s cílem předat výsledky a poznatky odborné veřejnosti, ne pouze za účelem vykázaní prací jako vědeckých výstupů;
- h) jako korespondenční autor publikace je zodpovědný za správnost a autenticitu publikovaných dat a dostupnost veškerých primárních dat po dobu alespoň 10 let;
- i) afilii instituce může použít pouze pro publikace, které byly alespoň částečně vypracovány v instituci a kde vedení instituce souhlasí s uvedením této afiliace.

IV. Zásady chování ke spolupracovníkům

Výzkumný pracovník:

- a) vede-li výzkumný tým, dbá na korektnost a otevřenost ve vzájemné komunikaci a vystřihá se neodůvodněně autokratických metod řízení a jednání vykazujícího znaky šikany, bossingu, mobbingu apod.;
- b) posuzuje své spolupracovníky na základě dosažených výsledků a chová se k nim spravedlivě; nevyžaduje od nich činnosti, které patří k jeho vlastním povinnostem, a neklade na ně požadavky nepřiměřené jejich schopnostem a možnostem;

- c) v pozici vedoucího odměňuje své spolupracovníky výlučně podle jejich výsledků a pracovitosti; v žádném případě nesmí být nikdo zvýhodněn či znevýhodněn na základě sympatií, antipatií nebo osobních vztahů;
- d) nepřistupuje k jiným osobám diskriminačně, nechová předsudky na základě rasy, pohlaví, etnické či náboženské příslušnosti;
- e) nedopouští se ani nepodporuje jednání poškozujícího psychickou či fyzickou integritu jiných osob (šikana, sexuální obtěžování nebo jiné formy agrese);
- f) nezneužívá své seniorní postavení či profesní autoritu k manipulativnímu jednání, zastrašování nebo vydírání;
- g) předává slovem i osobním příkladem své znalosti, dovednosti a zásady dobrého chování ve vědě svým spolupracovníkům;
- h) pokud se věnuje vedení studujících, rozvíjí jejich nezávislé, kritické myšlení a zodpovědný přístup k práci a respektuje jejich právo na svobodné vyjádření názorů na výzkum.

V. Zásady pro posuzovatelskou, hodnotící, oponentskou a expertní činnost

Výzkumný pracovník:

- a) provádí jemu zadanou posuzovatelskou nebo jinou hodnotící činnost osobně;
- b) chrání duševní vlastnictví autorů posuzovaných rukopisů, návrhů projektů a zpráv; nepoužívá údaje obsažené v hodnocených podkladech k jinému účelu než k vypracování odborného posudku a neposkytuje je třetí osobě;
- c) neprodukuje záměrně hodnocení posuzované práce, aby dosáhl vlastních výhod či výhod pro třetí osobu;
- d) odmítne vypracovat odborné stanovisko, jehož závěry by mohly být ovlivněny jeho osobním zájmem, nebo na tuto skutečnost předem jasně upozorní; vystříhá se i dalších vědomých střetů zájmu;
- e) expertní stanoviska vyhotovuje zodpovědně a pouze z oblasti svého oboru a nepodléhá případným vnějším tlakům, které by mohly ovlivnit vyznění tohoto stanoviska;
- f) při hodnotitelských a oponentních řízeních vychází z objektivních kritérií, dodržuje pravidla zadavatele a vyžaduje totéž od ostatních účastníků jednání;
- g) posuzuje u návrhu projektu, grantového projektu, výzkumného záměru nebo u jiného návrhu výzkumné činnosti i přiměřenost nákladů hrazených z veřejných prostředků.

VI. Postup při řešení případů porušování zásad správného chování ve vědecko-výzkumné práci

a) za jednání neslučitelné se zásadami etického chování ve vědě se považují zejména: podvod, podvrh, plagiátorství, falšování, zkreslování, záměrný klam a zcizení, a to v kterékoli fázi procesu vědecko-výzkumné práce od záměru až ke zveřejnění výsledků;

b) možné porušení zásad správného jednání se řeší:

- přímo v ILaB na úrovni organizační struktury, a to vždy o jeden stupeň vyšší, než ve kterém se spory vyskytly; k jejich řešení lze na příslušné úrovni ustavovat komise ad hoc;

- v součinnosti všech zúčastněných stran, při čemž se dbá na nejvyšší možnou ochranu soukromí; závěry řešení musí být oznámeny všem zúčastněným a obsahovat opatření vedoucí k nápravě, pokud je porušení etiky vědecké práce zjištěno.

Tento etický kodex nabývá platnosti a účinnosti dnem 15.02.2024

Ing. Alina Huseynli, MBA

ředitelka